

Viite: VM088:00/2024

Asia: Luonnos hallituksen esitykseksi eduskunnalle makeisten ja suklaan arvonlisäverokannan muuttamista koskevaksi lainsäädännöksi

Valtiovarainministeriö on pyytänyt lausuntoja luonnoksesta hallituksen esitykseksi eduskunnalle makeisten ja suklaan arvonlisäverokannan muuttamista koskevaksi lainsäädännöksi. Esityksessä ehdotetaan, että elintarvikkeiden alennetun 14 prosentin suuruisen verokannan soveltamisalaan nykyisin kuuluvat makeiset ja suklaatuotteet siirrettäisiin 25,5 prosentin suuruisen yleisen verokannan soveltamisalaan. Sen määrittämiseksi, mihin tuotteisiin sovellettaisiin yleistä verokantaa, käytettäisiin yhdistetyn nimikkeistön nimikkeitä.

Suomen Sydänliitto käyttää mahdollisuuden antaa lausunto ja kommentoida luonnosta.

Luonnoksen perusteella arvonlisäveron korotuksessa on kyse ennen kaikkea fiskaalisesta esityksestä sen sijaan, että makeisten ja suklaan ALV-korotuksella tavoiteltaisiin kansanterveydellisiä vaikutuksia. Koska kyse on ravitsemuslaadultaan heikkoihin elintarvikkeisiin kohdistuvasta ALV-korotuksesta, uudistuksen suunta on oikea ja esitys sikäli kannatettava. Niin kansanterveyden ja -talouden kuin elintarviketeollisuuden näkökulmasta parempi vaihtoehto olisi kuitenkin laaja-alainen terveystaloudellinen vero, joka perustuisi tuotteiden sisältämään sokerin, tyydyttyneen rasvan ja suolan määrään. Tällöin kaikki paljon terveydelle haitallisia aineita sisältävät tuotteet olisivat veron piirissä, eivät vain makeiset ja suklaa. Tällainen verotus kannustaisi teollisuuden tuotekehitystä oikeaan suuntaan ja ohjaisi kuluttajia terveellisempiin valintoihin, kun vero kohdistuisi vain paljon sokeria, suolaa ja/tai kovaa rasvaa sisältäviin tuotteisiin ja saataisiin aikaan selkeä hintaero terveellisempien vaihtoehtojen hyväksi.

Perustelut

Esityksessä ALV-muutosten terveysvaikutukset arvioidaan pieniksi sen perusteella, ettei Suomessa vuosina 2011-16 käytetyllä makeisverolla tutkimuksen mukaan ollut kulutusta vähentävää vaikutusta. Toisaalta hintojen korotuksen todetaan vähentävän kotitalouksien ostovoimaa, johon sopeutumiseksi ne vähentäisivät kulutustaan. Kansainvälisiin tutkimuksiin ja verotusratkaisuihin viitaten pidämme todennäköisenä, että verotuksen nostaminen vaikuttaa sitä koskevien tuotteiden kulutusta vähentävästi edellyttäen, että vero siirtyy kuluttajahintoihin. Makeisten ja suklaan kulutuksen vähentämisestä ei ole terveydelle haittaa, päinvastoin.

Sydänliitto kannattaa kaikkia toimia, jotka mahdollisesti vähentävät runsaasti sokeria, suolaa ja tyydyttynyttä rasvaa sisältävien elintarvikkeiden kulutusta. WHO ja Valtion ravitsemusneuvottelukunta suosittelevat, että vapaan sokerin (sisältäen lisätyn sokerin) määrä saisi olla enintään 10 % energiansaannista. Perusteena on kansansairauksien, kuten sydän- ja verisuonisairauksien ehkäisy, ja suu-terveyden edistäminen. Viidenneksellä päiväkodissa hoidetuista suomalaislapsista sokerin saanti ylittää suositellun määrän. Kotihoidossa olevilla lapsilla sokerin saanti on päiväkotilapsia suurempaa. Sokerin lähteet eivät kuitenkaan rajoitu makeisiin ja suklaaseen, vaan esimerkiksi leivonnaiset, murot ja maitotuotteet voivat olla merkittäviä sokerin lähteitä. Siksi pidämme esityksessä ongelmallisena sitä, että ALV-korotus ei koske esimerkiksi tullinimikkeeseen 1905 luokiteltavia muita tuotteita, kuten kakkuja, leivoksia, keksejä ja pikkuleipiä. Esitys antaa näin yrityksille mahdollisuuden yleisen ALV-kannan kiertämiseen kehittämällä tuotteita, jotka luokitellaan esityksen ulkopuolelle rajattuihin kategorioihin. Epäedullista on myös se, jos kuluttajat korvaavat makeis- ja suklaatuotteita alennetun ALV-kannan piiriin jäävillä halvemmilla, runsaasti sokeria ja tyydyttynyttä rasvaa sisältävillä tuotteilla.

Useassa Euroopan maassa sovelletaan elintarvikkeiden verotusta siten, että tietyillä elintarvikkeilla on korkeampi tai alempi veroaste. Esimerkiksi Irlannissa korkeampi vero kattaa keksit, erilaiset suolaiset napostelutuotteet, jäätelöt, makeiset ja suklaat, mutta lisäksi vapauttaa osan tuotteista, kuten kasvikset, marjat ja hedelmät, täysin verosta.

Kannatamme terveysperustaisen verotuksen aloittamista runsaasti sokeria sisältävistä, energiatiheistä ja ravitsemuslaadultaan heikoista ruuista ja juomista, mutta pidämme tärkeänä, että sitä laajennetaan määrätietoisesti koskemaan myös runsaasti suolaa ja tyydyttynyttä rasvaa sisältävät elintarvikkeet. Terveysperustaisen verotuksen valmistelua varten tulisi pikaisesti asettaa työryhmä, kuten Kansallisen terveyden ja hyvinvoinnin edistämishjelman toimeenpanosuunnitelmassa (STM 2024:34) esitetään.

Sydänliitto esittää, että veropolitiikka otetaan tulevaisuudessa aidosti työvälineeksi kansanterveyden parantamiseksi. Koska tämän esityksen terveysvaikutukset arvioidaan pieniksi, kunnianhimon tasoa täytyy nostaa. Laaja-alainen terveysperustainen vero sai lähes kaikkien eduskuntapuolueiden tuen ennen vuoden 2023 eduskuntavaaleja.

Helsingissä 7.2.2025

Marjaana Lahti-Koski

pääsihteeri